

Antoni Tàpies, record afectuós.

L'única obra que penja al meu estudi i que no duu la meua signatura és una que diu: "A Tomeu l'Amo, record afectuós d'A. Tàpies, Barcelona 24-1-97".

Devien ser devers les 11 del matí del 15 de gener del 1990, jo estava treballant a l'estudi que aleshores tenia a Sa Pobla, acompanyat per un petit transistor. Quan vaig sentir que Antoni Tàpies estava a punt de sembrar una prunera al campus de la Universitat de Palma, dins els actes de la concessió del títol de Doctor Honoris Causa, vaig aixecar l'orella. Una forta sensació instintiva em demanà que aplegués les eines i partís cap allà, a conèixer aquella persona que admirava. Una horeta més tard ja estava trescant pel campus, demanat demanant arrib a un soterrani on els periodistes li estaven fent preguntes i fotografies. En acabar, l'escriptor **Biel Mesquida**, que coordinava l'acte, me'l presentà.

Després de la típica presentació intentant explicar qui era i que feia, li vaig entregar un catàleg d'una exposició que havia fet a Ciutat, "Viatge a Albopàs", a més d'un quadret d'aquesta sèrie. Em pensava la cosa seria més breu, però es veu que el que va veure li degué agradar, i començà a fer-me preguntes i a interessar-se per la meua obra: aquelles pintures arruades que sortien al llibre, els colorants, els papers... Total, que ens posàrem a parlar de pintura, i del primer contacte que vaig tenir amb la seva obra, que fou a principis dels 70 a una exposició a la sala Pelaires de Ciutat, i que encara em recordava d'una obra que tenia un puro aferrat amb paper adhesiu.

d 501 *Illa esqueixada*. Del Viatge a Albopàs.

- Efectivament, i cada dia l'havien de reposar perquè n'hi havia que se l'enduïen, se'l devien fumar! Fumar-se un fragment d'obra de Tàpies, quines sensacions més exclusives i estranyes!
- No has exposat mai a Barcelona? -em demanà.
- Per perdre el temps i els doblers no cal anar tan enfora, quan

faig una exposició he d'estar molts de mesos estalviant per poder pagar les despeses. La meua situació econòmica era molt precària i tampoc podia permetre'm el luxe de viatjar a Barcelona.

- Si algun dia véns per Barcelona, vine a veure'm.

Així quedàrem. Cap dels dos teníem pressa per acabar la conversa, però es veu que el seguici trobaven que es torbava i baixaren a recollir-ho. També baixaren alguns fotògrafs, que aprofitaren per fer-li la darrera foto. Vaig ésser testimoni d'una escena senzilla però inoblidable: es va recolzar sobre un relleix del replà i el seu rostre i la seva mirada es transformaren, el semblant amable i afectuós es transformà en un rostre sever i una mirada potent i penetrant, com si a través de la mirada volgués condensar i transmetre tot el seu missatge estètic.

Encara que tenia present les seves paraules, passaven els anys i no se'm presentava l'ocasió per anar a veure'l. Record que el 92 hi va haver una polèmica sobre la possibilitat de col·locar una obra de Tàpies al centre d'un museu a Barcelona: una gran escultura d'un gran calçetí. Arran d'aquest fet, vaig escriure un article, "El mitjó blanc, vell i romput de Tàpies", que es publicà a Última Hora el 2 de febrer de 1992.

http://www.tomeulamo.com/tapias_el_mitjo.asp

Hagueren de passar 6 anys fins que vaig poder anar a Barcelona i aleshores vaig pensar en la invitació que m'havia fet Tàpies, era el 16 de febrer del 96. No me n'havia oblidat, però l'economia no em permetia llargs desplaçaments. Mentre anava camí de l'aeroport, pensava que la sobrassada de porc negre que li duïa, pot ser faria conjunt amb un bon pa. I dit i fet, atur el cotxe a Consell, a un forn d'aquells que feien pans enormes en forn de llenya. Els acabaven de treure, vaig poder triar, n'hi havia un de preciós amb clivells i una textura que feia menagera, semblava un pa de possessió. Em va agradar tant que, a més de comprar-lo, el vaig signar. A les poques hores ja estava circulant per la ciutat Comtal amb aquell bolic davall el braç, però cap a on anar? Aquell homo no m'havia dit on vivia. A la **Fundació Tàpies** sabran coses seves, vaig pensar.

-Bon dia senyoreta, vénc a veure al Sr. Tàpies, ja sé que no viu aquí, però pot ser em diran com el puc trobar.

- Eh?! Això és molt difícil! - Em mirava com si fos un espontani, semblava que el coneixia, però que el tenien una mica amagat. Bono, miri...aquest bolic és per a ell, procurau fer-li arribar amb aquesta nota.

Quan a migdia arrib a casa del violinista Santi Aubert, que m'havia ofert estada, na Joana, la seva dona, abans de dir-me bon dia, em diu: "T'ha telefonat la dona d'en Tàpies i diu que els cridis el vespre! Tu el coneixes? Aquest senyor aquí, a Barcelona, és molt important." El vespre parlàrem, em digueren que el regal els havia agradat molt i que em convidaven l'endemà a casa seva per tenir un entrevista.

L'endemà,... quan me n'hi anava, vaig tenir la mateixa sensació

que quan d'al·lot anava a examinar-me, però aquesta vegada no m'havia preparat la lliçó. De fet no tenia res a ment, anava a fer-li una visita de cortesia i parlar una estona. Als pocs segons d'arribar, davant l'amabilitat de Teresa, la seva dona, i d'ell, la conversa i el cafè anaren fluïnt. Record que una de les primeres preguntes que em va fer en Tàpies fou:

- Coneixes la ressonància mòrfica?

Comprenc que aquell home devia estar cansat d'entrevistes sense cap contingut i de parlar de coses supèrflues. Potser volia saber si valia la pena perdre massa temps parlant amb una de tantes visites que devia tenir. Quan li vaig dir que sí, va estar content; :

- Uep! A la fi trop algú que n'ha sentit parlar, no puc parlar-ne amb ningú, no saben de què va.

I ja ens hem enrotllat amb en **Rupert Sheldrake**, la ressonància mòrfica i la síntesi morfogenètica. Em recomanà un llibre d'aquest autor i, m'apuntà el títol i l'editorial a un paperet que encara guard com si fos un manuscrit.

Em va sorprendre quan em digué que coneixia sa Colònia de Sant Pere. Que havien estat a l'estudi de **Miquel Barceló**.

- Abans teníem més contacte, els darrers anys no ens hem vist; si el veus dona-li records de la nostra part.

També em donà records per Biel Mesquida. Els dos encàrrecs foren complimentats en arribar a l'Illa.

- Aquí, al carrer Saragossa hi treballa a l'hivern, faig obres més petites i obra gràfica, en canvi a l'estiu, al Montseny, puc arribar a fer fins a 50 o 60 obres de gran format.

- He sentit a dir que a vegades treballau directament les planxes de gravat?

- Sí, sobretot aquestes grans de 1x2m. Les poso a terra a l'estudi del Montseny i treballa directament.

M'interessava saber quina era el procés de creació, l'estat anímic en què treballava.

- Quan em poso a treballar, ja tenc una mitja idea del que he de fer, encara que no sigui massa concreta, ja que no sempre surt el que tenc pensat.

- Pot ser el mateix que em passa a mi, que arriba un moment en què s'estableix un procés de negociació-diàleg amb l'obra.

Li va fer gràcia i estigué d'acord amb l'incís, sobretot amb la paraula "negociació"

Es feia creus quan li vaig contar que m'havien censurat una exposició per dedicar una obra a uns polítics mallorquins -que dit sia de pas passaren posteriorment pel banquet del jutjat.

- Encara passen aquestes coses?

Aquí aprofitarem per comentar la política d'explotació urbanística, dels criteris materialistes del polítics, escala de valors...

El Projecte **Barcelona-Ciutat** li va interessar, i badava unes bones orelles quan li contava com el grans monstre Tibidabon impedia que el habitants de la Metròpoli de la Gran Aranya escapassin, no-més ho podien fer fugint cap el centre, cap allà on respira el Gran Cuc Articulat de ferro i pletsiglàs i entrant al món dels viatgers unidireccionals dels homes de rostre gris.

c 392 *Pastera ritual*. De la *Penúltima Platja*.

També vaig parlar del Projecte *La Penúltima Platja, Un talaiot a Nova-York...* Després ell em parlà d'en **Jaume Brossa**. La seva

opinió em va sobtar una mica, em va fer la sensació que s'havien distanciat.

"Sembla que en Brossa ha tornat vell, fa coses rares..."

- Sembla que ha tornat vell, fa coses rares. Ara diu als altres que materialitzin les seves idees. No es manté en estat pur, fa el que criticava als altres.

Em demanà si portava alguna obra meua que tenia ganes de veure el que feia. Havia deixat la senalla a l'entrada, allà hi duia una carpeta amb fotografies i diapositives d'algunes obres, així com l'article sobre el seu calçetí que vaig escriure el 92. Va començar mirant obres de *La Penúltima Platja*, i després fotografies de pintures.

- Això és molt interessant, això s'hauria d'exposar -va exclamar. La mateixa frase la va repetir tres vegades en anar observant altres obres, jo no sabia què dir perquè en realitat era una afirmació, no era cap pregunta, fins que em demanà:

- Però això no s'ha exposat? S'hauria d'exposar.

- No, encara no, però algun dia sortirà. Estic intentant fer un llibret on recollir totes aquestes imatges. Estic molt escalivat de fer exposicions, a la darrera, vaig estar 10 anys per poder pagar a la impremta el llibret que editarem.

- Però els galeristes, coneixen la teua obra?

- No, alguns han vist alguna cosa, però tampoc som partidari d'anar pidolant per les galeries mostrant la meua obra.

- els galeristes o els marxants s'estimen més descobrir-ho per ells sols.

Mentre, anava intentant veure les diapositives, però, és clar, sense projector tenia dificultats, constantment em demanava per la mida de les obres, tractava d'imaginar-se l'obra real, em digué que li agradaria veure els originals.

- Quin és la mida que més t'agrada treballar? Fas obres de gran format?

- Més o manco de 100 per 70 cm, degut a la longitud del meu braç, ja que treballa sense partitura i he de tenir tots els instruments a mà i els he de poder fer sonar al moment. He fet obres grans, però acaben per dificultar-me el pas.

d 1816. *Japanese garden*. De la sèrie Shih-taoh.

- T'interessa el budisme zen?

- M'interessa, però la meua manera de fer i sentir s'acosta més als taoistes que als budistes, però no com una escola on he anat a aprendre o una font on he anat a beure, sinó que me'ls he trobat pel camí. He anat veient que el meu "mètode" de treball s'assemblava al que ja realitzaren alguns mestres taoistes. El ma-

neig del pinzell, de la tinta, del braç, dels materials, l'estat anímic, el no-mètode... Quan vaig descobrir això, no em vaig sentir tan sol. He après molt del poeta **Matshuo Basho**.

Aleshores s'aixeca i em condueix davant una obra extraordinària, representava un monjo zen del segle XV, devia tenir prop d'un metre d'alçada, realitzada amb tan sols alguns cops de pinzell gruixat, semblaven fets en tinta xina. Sé que em parlava d'aquella obra, però no record el que deia perquè estava embadalit mirant aquelles pinzellades. A aquella sala només hi havia dues obres, l'altre era un **Joan Miró**, una obra on també predominaven el negre i el blanc de la tela. Curiosament dues obres on el gest es combinava amb el fons del paper o tela quasi sense colors. Em vaig recordar d'una obra de Tàpies que acabava de veure el dia abans a la Fundació, una tela o paper aproximadament d'1x4m de llarg, una sola pinzellada -que semblava feta amb una grane- ra- omplia tot l'espai. En recordar-li aquesta obra, li vaig donar les gràcies per haver-la pintat, i pel plaer espiritual que donava als espectadors el contemplar-la, i sobretot per haver deixat tant espai en blanc.

“Això de deixar espais en blanc, en Picaso ja m'ho va comentar...”

- En Picasso ja m'ho va comentar, em deia que quan ell deixava un espai en blanc a un quadre, era més mal de vendre. M'ho deia somrient i amb certa ironia -em sembla que a vegades deixava massa espai sense pintar. Li agraeixo el seu comentari perquè hi ha poques persones que comentin favorablement aquest fet.

- Idò jo li agraeixo que així ho faci, perquè em produeix un fort plaer estètic.

Sabia que la seva obra havia estat exposada al Japó i m'interessava saber quina sensació produïa en aquella cultura.

“Els japonesos veuen a les meves obres el que ells han perdut...”

-Per a mi, les obres orientals que admir són com a *koans* que el mestre planteja a l'alumne per despertar l'enteniment d'una realitat superior no racional, la seva obra té l'impacte de fer girar la polaritat de l'espectador, al manco fer botar alguna espurna. A les meves obres, ells veuen el que han perdut, en mirar-les recorden la seva essència.

Tornant a aterrar i mirant el que teníem a davant, em va fer fixar l'atenció en la malifeta que havien ocasionat a aquella obra el peixets de plata, que s'havien començat a menjar les voreres d'aquell monjo zen.

- Idò per ca meva fan el mateix, tenc un estudi que en l'hivern no s'hi pot fer feina, fa molt de fred, hi entren els ocells, està ple de goteres i d'aquets insectes que es mengen el paper. Cada vegada que en mat un, sent com una contradicció, per una part protegesc les pintures, però per l'altra em sap greu eliminar els únics éssers vius que s'interessen per les meves obres, a més, aquests dibuixets que fan en rosegar, són molt interessants plàsticament parlant.

- Si tornam a Mallorca, vendrem a veure 't a l'estudi, però em fa molta por viatjar amb avió.

Parlarem d'aprendre a mirar les coses sense prejudicis, i em contà el següent:

- Recordo una de les primeres vegades que vaig anar a París, hi anàrem en cotxe, dúiem un camió davant i no el podíem avançar, en aquell temps no hi havia autopistes i la carretera era estreta. Mentre, pensava d'arribar a París, experimentar i cercar nous llenguatges, i ja estava fart de veure només al meu davant la lona vella d'aquell camió que penjava davant el nostre nas. Fins que a

un moment donat, veig que el que tenia davant era el que cercava, aquella lona vella ara una magnífica obra! Allò era el que cercava i ho tenia davant els ulls!

El temps passava volant i la tarda avançava, arribava el moment d'anar-se acomiadant. Em digueren que el pa i la sobrassada els havia agradat molt, que havia estat una bona idea i que l'havien repartit entre els seus fills.

- No em vaig poder resistir de signar aquell pa, quan vaig veure aquella textura...

- Efectivament, era extraordinari, tant de textura com de gust.

No em vaig atrevir a demanar si havien esborrat la signatura abans de menjar-se 'l o quina sensació produïa menjar-se una obra signada per Tomeu l'Amo. També seria interessant conèixer quina sensació tenia aquell que es fumava el puro d'una obra de Tàpies o aquell individu que parla en **Clement Picornell** a l'article “*El compixador d'escultures*”, qui sentia un estrany plaer en compixar escultures al carrer.

Na Teresa, la seva dona, digué: “A en Tomeu li hem de regalar alguna cosa.” N'Antoni em dedicà un catàleg d'una exposició que acabava de fer a la Galeria Lelong de París i em regalà un llibre escrit seu *La Práctica del Arte*, recordant-me que en tornar a Barcelona duigués algunes obres originals, per veure-ho en directe.

De tornada em vaig llegir el llibre, el catàleg, on per cert feia referència a Sheldrake, i el llibre que em recomanà del mateix autor. No sabia quan tornaria a Barcelona, però no podia deixar passar altres set anys. Aquesta vegada només passaren prop de dos mesos. Havia concertat una reunió amb els tècnics de la casa Curtex de l'Hospitalet per consultar algunes propietats sobre els colorant i tintes que emprava. Ells els fabricaven per tenyir cuir i jo per pintar. I com que volia que veiessin els resultats sobre el paper, vaig pensar que seria una bona ocasió per mostrar-ho també al mestre Tàpies. Després de passar per la fàbrica, parlar amb els químics i comentar quatre aspectes tècnics sobre la resistència a la llum, la solubilitat, la fixació amb nitrocel·lulosa..., em regalaren unes mostres dels darrers productes perquè els provés. D'allà me'n vaig cap el carrer Saragossa i toc a la porta. Em va rebre na Teresa, li vaig deixar la carpeta amb una trentena d'obres. Quedàrem que a la tarda, abans d'anar a l'aeroport hi tornés per parlar amb en Tàpies i poder escoltar la seva opinió. Així ho férem, i a mitjan horabaixa hi vaig tornar.

- Hola Tomeu -em rebé altra cop na Teresa-, en Toni ara està a l'estudi pintant, però m'ha dit que et digués que s'ho havia mirat

i que tenia molt d'interés a comentar-ho. Mira si avui vespre li pots telefonar en arribar i parlareu.

El vespre, ja a Sa Colònia, li telefon:

- Tomeu, he mirat tot això que m'has deixat i he n'he gaudit, hi ha obres realment molt interessants.

Es posà a fer-me preguntes i a donar les seves opinions sobre algunes obres i colors que li agradaven molt.

- Són colorants per tenyir cuir. El que més us agrada és el pardo oliva... Bé, idò són colorants d'aquells que us vaig parlar, de la casa Basf.

- El gest em recorda certes obres orientals...

- Efectivament, deu ser així. Quan vos parlau a alguna entrevista de pintar l'univers amb una pinzellada, us deueu referir al *Mètode de la pinzellada única*. Idò resulta que tenc una sèrie d'obres pintades amb un sol cop de pinzell, i quan vaig assabentar-me de l'existència d'aquest "mètode" la vaig anomenar "*El so d'una mà*" o també **Shih-taos**.

d 1756 *Carta a F.F. Bahamonde*. De la sèrie Shih-taos.

- Aquell que du aferrat un segell d'en Franco, sembla d'aquets fets amb sol cop de pinzell...

- Es titula "*Carta a F.F. Bahamonde*" i més que un cop de pinzell zen, és una escopinada de tinta sobre el paper.

Record que n'hi va haver un que li agradava molt.

d 1659 *Pourquoi-pas?*. De la sèrie Shih-taos.

- Sí, aquell que té unes paraules que semblen xineses, què signifiquen?

- Volen dir **Pourquoi-Pas?** És el nom del primer vaixell oceanogràfic francès que va explorar el Pol Sud. Com a símbol, per a mi, de l'exploració de l'hemisferi inconscient.

Per no allargar massa la conversa, no li vaig contar com vaig

conèixer el cuiner del *Pourquoi-Pas?* en una microscòpica bodega que hi havia prop de l'estació de Sant Cugat; com ens engatàvem amb els meus amics estudiants i aquell cuiner ens contava que sentia l'alè de les balenes quan s'acostaven vora el vaixell...

- Per cert, aquell article que escrigueres sobre la polèmica del mitjó, el trobo força interessant i ajustat.

Abans d'acomiarar-nos, li vaig agrair els seus comentaris. Em va animar a seguir treballant i que el tingués al corrent de tant en tant del que anava fent.

L'any següent, el gener del 97 vaig tornar a Barcelona, aquesta vegada acompanyat de **Joan "Metxo"**, de Sa Colònia de Sant Pere. Estàvem convidats a participar a la bauxa que els poblers organitzaven a la barriada de Gràcia amb motiu de Sant Antoni. Quan hi arribàrem ho vaig proposar a en Joan i ja hem partit uns quants carrers més amunt amb les simbombes. En aquells anys, en Joan encara tenia l'empenta, l'energia i la saba de trobador, de personatge polièdric, una autèntica geografia humana. Tocam a la porta i ens obre una al·lota que ens demana qui som i què volem.

- Que passin, que passin... sentirem al fons la veu de la na Teresa.

- Hem vingut a saludar-vos i a convidar-vos avui vespre a la Plaça del Diamant a la festa de foguerons i torrades que hi ha organitzat.

Ja ens tens a nosaltres dos amb sa simbomba, devora el monjo zen i el quadre de Miró. Quan en Joan es presentà, em sorprengué que digués:

- Ara ens hem presentat, però ja ens coneixíem d'abans.

Aleshores na Teresa se'n recordà. Ah, tu eres el que tocava sa simbomba quan anàrem a la finca de Miquel Barceló! No puc recordar-me exactament de què parlàrem, sé que la cosa estava molt animada i en Tàpies estava molt a gust sentint en Joan Metxo xerrant amb la saviesa de la terra.

Ens posam a tocar i a cantar gloses i en Joan, com peix dins l'aigua, i en Tàpies i na Teresa que xalaven.

- Aquesta simbomba que veis, feta d'un caduf per en Joan, la vos volem regalar, però la necessitam per avui vespre, demà tornarem i la vos deixarem. Així quedàrem, i ens asseguraren que vendrien a la festa.

Com era d'esperar la festa acabà tard amb sarau i suc a rompre i la ximbomba acabà per terra trencada, plena de llecó i restes de la batalla.

En Joan "Metxo"

- I ara què farem? No li podem regalar això espenyat -digué en Joan.

- No passis pena, ho aferrarem i l'hi durem.

L'endemà ens hi tornam presentar. S'excusaren de no haver pogut venir amb les seves nétes perquè una d'elles s'havia posat malalta.

Treim la ximbomba de la senalla i li explicam els fets. Aleshores en Tàpies digué:

- Ara si que m'agrada, molt més que ahir, ara té l'esperit de la festa, els colors i la textura han millorat... I la posà a una prestageria. Bé, no vull que us en torneu sense tenir un record meu.

Parlà amb Teresa, i aquesta es presenta amb dos gravats que ens va dedicar.

Fou un encontre agradable sense protocol ni disquisicions intel·lectuals, si bé abans de partir em recomanà que anés a parlar amb una galeria de Gràcia, que no record el nom.

Ja me tens a mi i al patró Metxo xerrant amb el director de la galeria, fent un esforç per parèixer persones sèrioses. Anàvem dissimulant prou bé, però no anàvem gaire llatins. Malgrat jo estava escalivat de fer exposicions, aquell home, que sabia que veníem recomanats, tenia interès en arribar a algun acord. Tot s'en va anar a norris, quan en Metxo que aguantava la ximbomba, i que fins aleshores no havia obert la boca, digué que era el meu representant i començà a desveriar.

Han passat els anys i no ens hem tornat a veure, record haver-li enviat un llibret d'un recull d'escultures de la Penúltima Platja i algunes breus felicitacions per telèfon el dia de sant Antoni. Ara, amb la seva mort, m'han vingut a la memòria aquests records que guard amb afecte. Com a mostra de condol he enviat aquest haikú a na Teresa:

*passen els anys i la carn
obres i records
enriqueixen el present*

Vagin aquestes retxes, com senzill homenatge a aquesta gran figura de l'art contemporani, que va tenir l'amabilitat de compartir amb aquest principiant el seu temps i i els seus plantejaments artístics.

Tomeu l'Amo.